บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ทักษะทางสังคมเป็นทักษะพื้นฐานที่ทำให้มนุษย์แต่ละคนซึ่งเป็นสมาชิกของสังคมสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างสงบสุขและเป็นประโยชน์แก่สังคมนั้นๆ ทั้งนี้เพราะในชีวิตของคนเรานับตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตายจะต้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นอยู่เสมอ ทั้งในการดำเนินชีวิตประจำวันและการปฏิบัติงาน จนเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่ามนุษย์ไม่สามารถที่จะอยู่โดยลำพังคนเดียวในโลกได้ จากการที่มนุษย์ต้องติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่นตลอดเวลานี้เอง มนุษย์จึงจำเป็นต้องรู้จักสร้างความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลอื่นเพื่อให้การติดต่อสัมพันธ์นั้นเป็นไปด้วยความราบรื่น มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน ทำให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ทักษะทางสังคมสามารถเปลี่ยนบุคลิกภาพของบุคคลที่ชอบก้าวร้าวหรือรุกรานผู้อื่นให้เป็นสมาชิกของสังคมที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีได้ การส่งเสริมทักษะทางสังคมจำเป็นต้องอาศัยคุณธรรมอื่นประกอบ เช่น ความเกรงใจ ความไม่ถือเขาถือเรา การปรับตัวเข้ากับฝ่ายตรงข้าม ความประณีประนอม เป็นต้น (นิ่มนวล ทศวัฒน์, 2518) การวางรากฐานของทักษะทางสังคมให้เด็กในระดับประถมศึกษาจึงเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญมากที่จะช่วยให้เด็กสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สมบัติ มหารศ (2523) ได้เสนอแนะว่า การจัดห้องเรียนให้เด็กมีความสัมพันธ์กันในชั้นนับว่าเป็นสิ่งจำเป็น จะเห็นได้ว่านักเรียนที่เข้าใหม่ 70 % ของเวลาทั้งหมดจะต้องสัมพันธ์กับเพื่อน ซึ่งทำให้เด็กได้ค้นพบอะไรด้วยตนเอง การพัฒนาให้เด็กได้มีการปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนย่อมมีผลโดยตรง คือ วัตถุประสงค์ของการศึกษาและต่อประสิทธิภาพของการเรียนร่วมกับกลุ่ม นอกจากนี้ทักษะทางสังคมยังส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมให้เป็นบุคคลที่เข้าใจคนและมีความอดกลั้น มีสังกัปแห่งความเป็นตัวของตัวเอง มีทักษะในการร่วมมือทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์

ต่อพัฒนาการทางสังคม ซึ่งตรงกับความเห็นของ สิริวรรณ สุวรรณอาภา (2523) ที่ว่า การเรียนการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนช่วยกันทำกิจกรรม และช่วยกันแก้ปัญหาร่วมกัน การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจและรู้ถึงกลไกของกลุ่มและเป็นการสร้างนิสัยที่ดีให้แก่ผู้เรียน คือ เป็นผู้ยอมรับมติของกลุ่มด้วยการฝึกฝนผู้เรียนโดยวิธีการสอนแบบกลุ่ม เมื่อบุคคลนั้นเป็นผู้ใหญ่และออกไปอยู่ในสังคมเขาจะได้เข้าใจถึงกระบวนการอยู่ร่วมกันในสังคมได้ดี

ด้วยเหตุนี้ทักษะทางสังคมจึงเป็นทักษะที่จะทำให้ผู้เรียนมีความสามารถในการทำงานร่วมกันและดำเนินชีวิตร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข ทักษะทางสังคมมีส่วนสำคัญที่จะทำให้คนในชาติได้รับการพัฒนาให้เป็นคนที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพได้อย่างแท้จริง โดยเฉพาะผู้ที่กำลังอยู่ในวัยเรียน เนื่องจากการพัฒนาคนจะประสบผลสำเร็จสูงสุดได้ ก็ต่อเมื่อเริ่มต้นตั้งแต่วัยเด็ก โดยเฉพาะเด็กในวัยประถมศึกษา ซึ่งมีอายุระหว่าง 6-12 ปี โดยประมาณ (กรมวิชาการ, 2526) ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกปลูกฝังทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 (อายุระหว่าง 7-8 ปี) เพื่อเป็นการวางรากฐานของการศึกษาในระดับสูงขึ้นไป วัยนี้เป็นวัยที่เด็กเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมจากสังคมเล็กที่บ้านหรือโรงเรียนอนุบาล มาสู่สังคมใหญ่คือโรงเรียนประถมศึกษา เด็กจะต้องรู้จักปรับตัวให้เข้ากับบุคคลอื่นในสังคมเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข นอกจากนั้นเด็กวัยนี้ยังมีพัฒนาการด้านร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรงขึ้น สามารถควบคุมกล้ามเนื้อเล็กและกล้ามเนื้อใหญ่ในกิจกรรมต่างๆ ได้ดี มักไม่อยู่นิ่ง ชอบทำกิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อใหญ่ แสดงความชำนาญและรวดเร็วมากขึ้น เริ่มเรียนรู้วัฒนธรรม การปรับตัวในเรื่องต่างๆ และการออกสังคม รู้จักเหตุผล เริ่มเล่นเป็นหมู่ ต้องการการยอมรับ สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ดีขึ้น และจะหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่ไม่ชอบได้

จากจุดหมายของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 คำแนะนำของกรมวิชาการเกี่ยวกับการสอนตามแนวหลักสูตรฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533 องค์ประกอบของทักษะทางสังคม การสัมภาษณ์และตรวจพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญด้านทักษะทางสังคม และครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 สามารถสรุปได้ว่าทักษะทางสังคมที่เด็กในชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ควรจะมี ประกอบด้วย

1. การเคารพต่อระเบียบวินัยของตนเองและกลุ่ม ได้แก่
   1.1 สามารถปฏิบัติตามกติกาหรือข้อตกลงของกลุ่มได้
   1.2 มีระเบียบวินัยในตนเอง
   1.3 เคารพต่อสิทธิของผู้อื่น
   1.4 รู้จักรักษาทรัพย์สมบัติส่วนรวม
2. การมีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่ม ได้แก่
   2.1 วางแผนร่วมกันได้
   2.2 สื่อสารให้เข้าใจตรงกันได้
   2.3 อดทน อดกลั้นต่อพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ได้
   2.4 มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
   2.5 ประเมินผลงานและวิธีทำงานกลุ่มได้
3. การแสดงออกและการแก้ปัญหาในกลุ่ม ได้แก่
   3.1 กล้าแสดงความคิดเห็น
   3.2 รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
   3.3 กล้าแสดงออก
4. การมีมารยาทในสังคม ได้แก่
   4.1 มีมารยาทในการพูดและการฟัง
   4.2 รู้จักขออภัยเมื่อทำผิด
   4.3 รู้จักเกรงใจผู้อื่น
   4.4 รักษาเวลา
5. แสดงความรับผิดชอบและมีลักษณะความเป็นผู้นำ ได้แก่
   5.1 มั่นใจในตนเอง สามารถแสดงบทบาทหรือกระทำตามหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม
   5.2 ตัดสินใจได้รวดเร็ว
   5.3 มีปฏิภาณไหวพริบ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
   5.4 ยอมรับผลที่เกิดขึ้นด้วยดี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

6. การช่วยเหลือผู้อื่น ได้แก่

6.1 เสียสละเพื่อความก้าวหน้าของงานและกลุ่ม

6.2 ให้กำลังใจเมื่อผู้อื่นได้รับความสำเร็จ

6.3 ให้ความสะดวกในด้านต่างๆ

กิจกรรมการเรียนการสอนที่ช่วยพัฒนาทักษะทางสังคมของเด็กนั้น เอช. คอลเวล คุก (H. Caldwell Cook) ได้คิดวิธีสอนแบบเล่นปนเรียน (Play way method) ขึ้น โดยให้เด็กมีโอกาสเล่นควบคู่ไปกับการเรียนด้วย เน้นวิธีสอนที่สอดคล้องกับธรรมชาติและความต้องการของเด็ก โดยเอาธรรมชาติการเล่นซุกซนและไม่ยอมอยู่นิ่งของเด็กมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการเรียน ทำให้เด็กเรียนด้วยความสนุกสนาน ไม่เกิดความเบื่อหน่าย วิธีสอนแบบนี้มิได้มุ่งให้เด็กเล่นไปตามบุญตามกรรม แต่มุ่งให้เด็กเล่นภายใต้การควบคุมของครูตามแนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ซัททัน-สมิทธิ์ (Sutton-Smith, 1971) และเอลลิส (Ellis, 1972) กล่าวว่า การเล่นมีการพัฒนาเกิดขึ้นด้วยกระบวนการเดียวกับการเรียนรู้นั่นคือ ผู้เล่นมีโอกาสตอบสนองต่อสิ่งเร้า มีโอกาสฝึกฝนบ่อยครั้ง ได้รับรู้ผลและได้รับการส่งเสริมสนับสนุนพฤติกรรมจนเป็นที่พอใจ กระบวนดังกล่าวเป็นกระบวนการทำงานภายในตัวเด็ก ซึ่งเน้นการจัดประสบการณ์หรือกิจกรรมในการเรียนรู้ที่จะช่วยกระตุ้นให้เด็กได้จัดกระทำกับวัตถุหรือสิ่งเร้าต่างๆ เพื่อเรียนรู้โดยการค้นพบด้วยตนเอง นักจิตวิทยาและนักการศึกษาได้ค้นพบว่า การใช้ของจริงและสภาพการณ์จริงในรูปแบบของการเล่นเป็นสิ่งเร้าที่มีประสิทธิภาพในการกระตุ้นให้เด็กอยากเรียนรู้ และเกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียน การเล่นเป็นสิ่งเร้าที่อยู่ในระดับที่วุฒิภาวะของเด็กสามารถจะเข้าถึงและรับรู้โดยการสัมผัสได้ง่าย (เลขา ปิยะอัจฉริยะ, 2523) ประสบการณ์จากการเล่นของเด็กจะนำไปสู่การรู้จักรับผิดชอบต่อตัวเองในวันข้างหน้า การเล่นจะช่วยให้เขาสามารถจัดตัวเองให้เข้ากับสังคมและอยู่ร่วมกับคนอื่นได้อย่างมีความสุข เพราะเมื่อเด็กเจริญเติบโตขึ้นได้มีความสัมพันธ์กับเด็กอื่นๆ จึงจำเป็นต้องมีการปรับตัวให้เป็นที่ยอมรับของหมู่เพื่อน ซึ่งเป็นการพัฒนาการสร้างมนุษยสัมพันธ์และเป็นการสนองความพึงพอใจของตัวเองด้วย (สุรสิงห์สาราม ฉิมพะเนาว์, 2520) การเล่นอาจมีระเบียบหรือกฎเกณฑ์เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม ซึ่งกฎเกณฑ์ที่ตั้งขึ้นย่อมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม

ในขณะนั้น ทั้งนี้เป็นการเรียนรู้ของเด็กด้วยวิธีธรรมชาติ ดังที่ โจเสฟ ลี (Joseph Lee) ผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็น "บิดาแห่งสนามเล่น" มีความเชื่อในการเล่นว่าเป็นเสมือนหนึ่ง "หลักสูตรธรรมชาติของการศึกษา" (ประพัฒน์ สักษณะพิสุทธิ์, 2527)

เลขา ปิยะอัจฉริยะ (2524) ยังได้กล่าวถึงความสำคัญของการเล่นว่า การเล่นมีบทบาทและอิทธิพลอย่างมากมายต่อการเจริญเติบโตของร่างกาย อารมณ์ และสังคมของเด็ก เพราะการเล่นเป็นทางที่เด็กจะสร้างประสบการณ์ให้ตนเอง เพื่อเรียนรู้และรับรู้สิ่งแวดล้อม และสิ่งซึ่งไม่มีใครสอนเขาได้ อีกทั้งทำให้เด็กปรับตัวและเปลี่ยนแปลงความคิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ตรงกับความจริงรอบๆ ตัว และสอดคล้องกับ อุไภยพรรณ ลุวีระ (2523) ที่กล่าวว่า การเล่นเป็นสิ่งที่มีประโยชน์สำหรับเด็ก ช่วยให้เด็กได้เรียนรู้ด้านต่างๆ อย่างกว้างขวาง เป็นการฝึกให้เด็กรู้จักการเข้ากับคนอื่น รู้จักกติกา และรู้จักแพ้ชนะ ทำให้เด็กเรียนรู้สภาพชีวิตจริง

สังคมไทยมีการละเล่นพื้นบ้านที่เป็นเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของประเทศที่สืบทอดมาในวิถีชีวิตของคนไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การเล่นและการละเล่น คนไทยใช้ในความหมายเดียวกันและคุ้นเคยกับคำว่า การละเล่นมากกว่าการเล่น และเมื่อได้ยินคำว่า การละเล่นก็ย่อมเข้าใจดีว่าจะต้องมีความสนุกสนานปนอยู่ด้วย (ฉวีวรรณ จึงเจริญ, 2528) การละเล่นพื้นบ้านไทยสำหรับเด็กมีลักษณะเป็นทั้งเกม (game) คือการเล่นที่มีกฎเกณฑ์กติกาแน่นอน มีการเอาแพ้เอาชนะกัน หรือเรียกว่า การเล่นแบบแข่งขัน เช่น อีตัก หมากเก็บ ฯลฯ และการเล่นที่มีลักษณะเป็นเพลย์ (play) คือการเล่นอย่างบริสุทธิ์ และมักเป็นการเล่นอย่างง่ายๆ ไม่มีกฎเกณฑ์บังคับ ไม่มีการเอาแพ้เอาชนะกัน หรือเรียกว่า การเล่นแบบไม่แข่งขัน เช่น การเล่นขายของ รีรีข้าวสาร ฯลฯ (วรรณี วิบูลย์สวัสดิ์ แอนเดอร์สัน, 2524) การละเล่นของไทยสมัยก่อนนั้นมีประโยชน์แก่ร่างกายและสังคมของเด็ก เมื่อเด็กได้ร่วมวงเล่นหัวประชุมกับหมู่หลายๆ คน และมีความรู้สึกว่าการอยู่ในหมู่คณะเป็นสิ่งที่มีความสุข สนุกสนาน แช่มชื่น ก็จะไม่ตีตัวออกจากหมู่คณะ ครั้นเติบโตขึ้นอุปนิสัยรักหมู่คณะก็จะติดตามมาเป็นการฝึกให้รู้จักปรับตัวเข้ากับสังคมได้ดี จึงน่าจะเป็นการป้องกันปัญหาเด็กแยกตัวจากสังคมได้ (กุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ, 2524) เนื่องจากเกมการละเล่นพื้นบ้านของไทยส่วนมากมักจะเล่นกันเป็นกลุ่ม ซึ่งการเล่นเป็นกลุ่มนี้เป็นการส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่น การเคารพกติกาที่ได้ตกลงกันไว้ รู้จักรอคอยเมื่อยังไม่ถึงคราวที่จะเล่นการยอมรับข้อตกลงของคนส่วนมาก ความสามัคคีในหมู่คณะ

การให้อภัย ตลอดจนการรู้แพ้รู้ชนะ ฯลฯ

ผะอบ โปษะกฤษณะ และคณะ (2522) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การละเล่นของเด็กภาคกลาง พบว่า การเล่นของไทยมีคุณค่าด้านวัฒนธรรมและด้านสังคม กล่าวคือ ช่วยปลูกฝังให้มีคุณธรรม เช่น ความซื่อสัตย์ ความอดทน นอกจากนั้นยังช่วยส่งเสริมบุคลิกภาพของเด็กทั้งทางกาย และจิตใจ ฝึกให้เป็นผู้มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ มีความสามัคคีในหมู่คณะ

จากลักษณะและคุณค่าของเกมการละเล่นพื้นบ้านของไทยดังกล่าวมา ผู้วิจัยมีความเห็นว่าสามารถที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดประสบการณ์ให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ได้ เพราะในขณะที่เด็กเล่นนั้น เด็กจะแสดงพฤติกรรมต่างๆ ซึ่งเป็นความสามารถส่วนรวมที่มีอยู่ในตัวออกมา เช่น ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาขณะเล่น ฉะนั้นครูในระดับประถมศึกษาจึงควรที่จะได้ช่วยกันส่งเสริมโดยการนำเกมการละเล่นพื้นบ้านของไทยมาใช้จัดกิจกรรมเพื่อฝึกทักษะทางสังคมให้กับนักเรียน นอกจากนั้นยังเป็นการอนุรักษ์เกมการละเล่นพื้นบ้านของไทย ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของไทยสมัยก่อนมิให้สูญหายไปอีกด้วย ผู้วิจัยจึงได้นำเกมการละเล่นพื้นบ้านของไทยมาวิเคราะห์และนำเกมที่มีความเหมาะสมที่สามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมในด้านการเคารพต่อระเบียบวินัยของตนเองและกลุ่ม การมีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่ม การแสดงออกและการแก้ปัญหาในกลุ่ม การมีมารยาทในสังคม การแสดงความรับผิดชอบและมีลักษณะความเป็นผู้นำ และการช่วยเหลือผู้อื่น ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เกมการละเล่นพื้นบ้านของไทย

สมมติฐานของการวิจัย

จากการศึกษาถึงผลของประสบการณ์การเล่น ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็ก ฮิคคี (Hickey, 1972) พบว่า การเล่นช่วยให้เด็กแก้ปัญหาได้เร็วกว่าการไม่ได้เล่น

วิราภรณ์ ปนาทกูล (2531) ได้ให้ความเห็นว่า การละเล่นของเด็กไทยสามารถที่จะช่วยพัฒนาทักษะทางสังคมของเด็กได้เป็นอย่างดี

จากข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานว่า

1. นักเรียนที่เรียนด้วยแผนการสอนแบบเกมการละเล่นพื้นบ้านของไทยจะมีความสามารถทางทักษะสังคม หลังการทดลอง สูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยแผนการสอนแบบปกติ

2. นักเรียนที่เรียนด้วยแผนการสอนแบบเกมการละเล่นพื้นบ้านของไทยจะมีความสามารถทางทักษะสังคมในแต่ละด้าน หลังการทดลอง สูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยแผนการสอนแบบปกติ

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการพัฒนาทักษะทางสังคม 6 ด้านแก่นักเรียนซึ่งประกอบด้วยทักษะ (1.1) การเคารพต่อระเบียบวินัยของตนเองและกลุ่ม (1.2) การมีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่ม (1.3) การแสดงออกและการแก้ปัญหาในกลุ่ม (1.4) การมีมารยาทในสังคม (1.5) แสดงความรับผิดชอบและมีลักษณะความเป็นผู้นำ (1.6) การช่วยเหลือผู้อื่น

2. ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2535 ของโรงเรียนอนุบาลพิบูลเวศม์ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 40 คน ที่มีสังคมมิติต่ำ

3. เกมการละเล่นพื้นบ้านของไทยที่ผู้วิจัยนำมาทดลองสอนนั้น เลือกเฉพาะเกมที่มีคุณลักษณะสามารถส่งเสริมทักษะทางสังคม โดยพิจารณาจากความเอื้อต่อการนำไปจัดกิจกรรมการสอนเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม และคุณลักษณะของเกมที่เหมาะสมพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. เกณฑ์ในการวิเคราะห์เกมการละเล่นพื้นบ้านของไทย สามารถคัดเลือกเกมที่มีคุณลักษณะเอื้อต่อการนำไปจัดกิจกรรมการสอนเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม และเหมาะสมพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ได้

2. เวลาที่ใช้สอน 6 สัปดาห์ เพียงพอที่จะจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมแก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ได้

ข้อจำกัดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เลือกฝึกทักษะทางสังคมให้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีสังคมมิติต่ำ เท่านั้น

คำจำกัดความของคำที่ใช้ในการวิจัย

ทักษะทางสังคม หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่จะอยู่ร่วมกัน ทำงานร่วมกันในลักษณะของกลุ่มหรือในสังคมได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว ด้วยการรู้จักบทบาทของผู้นำและบทบาทของสมาชิกที่มีประสิทธิภาพของกลุ่มหรือสังคม ประกอบด้วยทักษะทางสังคม 6 ด้าน คือ

1. การเคารพต่อระเบียบวินัยของตนเองและกลุ่ม
2. การมีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่ม
3. การแสดงออกและการแก้ปัญหาในกลุ่ม
4. การมีมารยาทในสังคม
5. การแสดงความรับผิดชอบและมีลักษณะความเป็นผู้นำ
6. การช่วยเหลือผู้อื่น

การพัฒนาทักษะทางสังคม หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถของบุคคลในการอยู่ร่วมกัน ทำงานร่วมกันในลักษณะของกลุ่มหรือสังคมได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว สามารถเป็นผู้นำและสมาชิกกลุ่มที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

เกมการละเล่นพื้นบ้านของไทย หมายถึง กิจกรรมการเล่นประเภทต่างๆ ของไทยในท้องถิ่นต่างๆ ที่นิยมปฏิบัติหรือเล่นกันในชีวิตประจำวัน โดยสืบทอดกันมาจากคนรุ่นก่อนจนถึงปัจจุบัน ต้องเป็นเกมที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือกทั้ง 5 ข้อ คือ

1. เป็นเกมการละเล่นของไทยที่มีกฎเกณฑ์กติกาในการเล่นที่แน่นอน ผู้เล่นมีพฤติกรรมการเล่นอย่างอิสระ การเล่นมีการสิ้นสุดในการแข่งขัน และผู้เล่นต้องร่วมมือกันในการเล่น
2. เป็นการละเล่นของเด็กไทยที่แข่งขันเพื่อประโยชน์ของกลุ่ม มิใช่เพื่อประโยชน์ของตนเองแต่เพียงฝ่ายเดียว
3. เป็นการละเล่นของเด็กไทยที่มีความเหมาะสมกับวัยและพัฒนาการของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 อายุ 7-8 ปี
4. เป็นการละเล่นของเด็กไทยที่ไม่ขัดต่อศีลธรรม วัฒนธรรมอันดีของชาติ
5. เป็นการละเล่นของเด็กไทยที่ไม่เสี่ยงต่อการเกิดอันตราย

เกมดังกล่าวนี้มีคะแนนจากตารางวิเคราะห์คุณลักษณะของเกมที่สามารถสร้างทักษะทางสังคมได้ใน 12 อันดับแรก ซึ่งในที่นี้มี 12 เกม ได้แก่ ไก่ขันตั้ง กระต่ายขาเดียว แข่งตะกร้อ แข่งปลาบนบก ชักเย่อ ชิงธง เตย ตีไก่ ตี่จับ เตะลูกโป่ง แมวหย่องเหยาะ วิ่งเปี้ยว

นักเรียน หมายถึง นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ประจำภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2535 โรงเรียนอนุบาลพิบูลเวศม์ เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร ที่มีบทบาททางสังคมมิติในระดับต่ำ

การสอนแบบปกติ หมายถึง การสอนที่มีการบรรยาย การเล่านิทาน การร้องเพลง การอ่านบทร้อยกรอง การต่อภาพ การซักถามและการสรุป โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับทักษะทางสังคม ซึ่งวิธีนี้ใช้ในกลุ่มควบคุม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การสอนโดยใช้เกมการละเล่นพื้นบ้านของไทย หมายถึง การจัดกิจกรรมเรียนรู้โดยเลือกเกมการละเล่นพื้นบ้านของไทยมา 12 เกม ได้แก่ ไก่ขันตั้ง กระต่ายขาเดียว แข่งตะกร้อ แข่งปลาบนบก ชักเย่อ ชิงธง เตย ตีไก่ ตี่จับ เตะลูกโป่ง แมวหย่องเหยาะ วิ่งเปี้ยว มาเป็นกิจกรรมหลักของบทเรียน การสอนแต่ละครั้งมีการอบอุ่นร่างกาย นำเข้าสู่บทเรียน อธิบายวิธีการเล่นให้เข้าใจ แล้วจึงให้ปฏิบัติจริง มีการสรุปผลที่ได้จากการเล่นนั้น วิธีนี้ใช้ในกลุ่มทดลอง

สังคมมิติ หมายถึง เครื่องมือที่ใช้แสดงความสัมพันธ์ของสมาชิกในสังคม โดยจะกำหนดสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง แล้วให้สมาชิกเลือกบุคคลที่ตนอยากให้อยู่ร่วมสถานการณ์นั้นด้วย ถ้าบุคคลใดก็ตามได้รับเลือกจากสมาชิกในสังคมมากเพียงใด ก็ย่อมแสดงว่าบุคคลนั้นมีความสัมพันธ์กับสมาชิกในสังคมมากเท่านั้น

สังคมมิติต่ำ หมายถึง นักเรียนที่ทำสังคมมิติทั้ง 2 สถานการณ์ ได้แก่ สถานการณ์เล่นและสถานการณ์ทำงาน และได้คะแนนจากแบบวัดสังคมมิติในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งหรือทั้ง 2 สถานการณ์ ซึ่งมีช่วงคะแนนอยู่ระหว่าง 0-5 คะแนน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เพื่อให้ครูผู้สอน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา นำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เกมการละเล่นของไทยพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2
2. ช่วยให้ทราบถึงวิธีการเล่นแบบต่างๆ เป็นการอนุรักษ์เกมการละเล่นพื้นบ้านของไทยไว้มิให้สูญหาย